

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การค้าข้าวข้ามโขง: กรณีศึกษาการต่อช่องทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการ ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่งที่พรมแดนไทย-ลาว	
ผู้เขียน	นางสาวอรุษา ปัญญาอดแก้ว	
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)	
คณะกรรมการที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์ ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติ รองศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งทำความเข้าใจพลวัตของชายแดนและการกำกับควบคุมชุมชนชายแดนไทย – ลาวผ่านการศึกษาการค้าข้าวข้ามโขงในหมู่บ้าน โบกหิน (ชื่อสมมติ) การค้าข้าวข้ามโขงคือกิจกรรมที่อยู่ในพรมแดนหลากมิตี และเป็นพื้นที่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชาวบ้านผู้ค้าข้าวคู่ค้าในฝั่งไทย เจ้าหน้าที่รัฐระดับท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ควบคุมชายแดน ผู้ศึกษาติดตามเส้นทางการค้าข้าวโดยเริ่มตั้งแต่หมู่บ้าน โบกหินย้อนกลับไปยังจุดแลกเปลี่ยนข้าวที่สำคัญในฝั่งลาวคือหมู่บ้านนาใหญ่ (ชื่อสมมติ) โรงสีข้าว ไปจนถึงแหล่งผลิตข้าวในชุมชนเกษตรกรรมในชุมชนใกล้เคียง ผู้ศึกษาปรับใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้กระทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการค้าข้าวในพื้นที่ศึกษา จนได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของการค้าข้าวข้ามโขง ที่ถูกกำกับโดยรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ใน 3 ช่วงเวลา ได้แก่ การค้าข้าวบนฐานความสัมพันธ์แบบเครือญาติ (ทศวรรษที่ 2540) การค้าข้าวบนฐานความสัมพันธ์เชิงองค์กร (ช่วงพ.ศ. 2550 – 2553) และการค้าข้าวบนฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (ช่วงพ.ศ. 2554 – 2555)

อาชีพผู้ค้าข้าวข้ามโขง เริ่มต้นจากการเป็นผู้ค้ากลุ่มเล็กที่อาศัยความสัมพันธ์แบบเครือญาติเพื่อรวบรวมทุนระหว่างญาติพี่น้องเพื่อนำข้าวจากฝั่งลาว ช่วงเวลาต่อมา การค้าข้าวถูกจัดการโดยฐานความสัมพันธ์เชิงองค์กร กลุ่มผู้ค้าข้าวเปลี่ยนเป็นกลุ่มใหญ่ขึ้น ประกอบด้วยสมาชิกที่ร่วมระดมทุนตาม

ฐานทุนในการดำรงชีพที่แต่ละคนมี สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจึงมีตำแหน่งและทำหน้าที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย สมาชิกผู้เป็นนายทุน สมาชิกผู้ขี้บเรื้อ สมาชิกผู้ขี้บรรด สมาชิกผู้แบกข้าว สมาชิกผู้ประสานงานและจัดการกลุ่ม โครงสร้างและรูปแบบการจัดการการค้าข้าวในช่วงเวลานี้จึงรองรับการนำเข้าเชิงพาณิชย์ได้ ในช่วงต่อมา การค้าข้าวบนฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจอาศัยโครงสร้างการจัดการที่มีอยู่เพื่อการค้าข้าวเชิงพาณิชย์เต็มรูปแบบ แต่ถูกซ่อนเร้นภายใต้ภาพการอุปถัมภ์ที่ผูกเชื่อมโยงกับการดำรงชีพ กลุ่มผู้ค้าข้าวต่อรองทางความหมายโดยนำเสนอการค้าข้าวในฐานะพื้นที่ที่สมาชิกกลุ่มอุปถัมภ์ซึ่งกันและกันเพื่อดำรงชีพ กลุ่มผู้ค้าข้าวสามารถต่อรองและสร้างพันธสัญญา กับเจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมชายแดนได้ การค้าข้าวจึงดำเนินต่อไปได้

อย่างไรก็ตาม ในช่วงพ.ศ. 2555 การค้าข้าวที่กำลังเติบโต ต้องหยุดลงเนื่องจากกระแสสังคมที่จับตามองและเชื่อมโยงปรากฏการณ์การนำเข้าข้าวจากประเทศเพื่อนบ้านกับปัญหาการสวมสิทธิ์ในโครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาลพรรคเพื่อไทยไว้ด้วยกัน ปรากฏการณ์นี้สร้างแรงกดดันให้เจ้าหน้าที่ผู้ควบคุมชายแดนและเจ้าหน้าที่รัฐระดับท้องถิ่นควบคุมไม่ให้ชาวบ้านโศกหินมีการนำเข้าข้าวจากฝั่งลาวอย่างเด็ดขาด หลังจากการค้าข้าวข้ามโขงต้องหยุดลง ผู้ค้าข้าวที่ครอบครองฐานทุนแตกต่างกันออกไปจึงต้องปรับตัวเพื่อหารายได้ในวิถีทางอื่น ๆ ได้แก่ การค้าสินค้านำผิดกฎหมายร้ายแรงกว่าการค้าข้าว และการใช้พื้นที่ตลาดนัดเพื่อค้าขาย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title	Cross-Mekong Rice Trade: A Case Study of Negotiation in Informal Economy in a Village at Thai-Lao Border	
Author	Ms.Arusa Panyakotkaew	
Degree	Master of Arts (Social Development)	
Advisory Committee	Professor Emeritus Dr.Anan Ganjanapan	Advisor
	Professor Dr.Yos Santasombat	Co-advisor
	Associate Professor Dr.Pinkaew Laungaramsri	Co-advisor

ABSTRACT

This thesis seeks to understand dynamics of border and border regulation in a Thai-Lao border community through studying the cross-Mekong rice trade in Baan Bok Hin (pseudonym). The rice trade is situated in multi-layered boundaries. The cross-Mekong rice trade is perceived as space weaved by power relations between the village's entrepreneurs, Thai partners, local authorities and border authorities. I traced the trade route from Baan Bok Hin back to Baan Naa Yai (pseudonym), rice mills, and rice production communities on the Lao side. I incorporated technique and tool for data inquiry from related actors in order to come up with information about development of the cross-Mekong rice trade. The rice trade has been governed by three patterns of relationship in three periods including: kinship relationship (B.E. 2540 – 2549); organizational relationship (B.E. 2550 – 2553); and power relations (B.E. 2554 – 2555)

Rice trading as means of livelihood security begun as small group of traders who relied on kinship for capital accumulation to import rice from Laos. In the following phase, the rice trade was managed by organizational relationship. Groups of traders became larger consisting of members who contributed with types of capital each of them possessed. Each of the members

were labeled with different position and assigned to be responsible on different tasks including capitalists, boat drivers, truck drivers, rice carriers, coordinator and manager. The structure and management pattern made commercial-scale trade possible. In the following period, the rice trade exploited the existing structure to trade commercially in larger scale. In order for the traders to survive border regulation while setting up the contract with border controllers, they negotiated by presenting the rice trade as space for members who supported each other to secure their livelihood.

Nonetheless, during B.E. 2555, the growing trade ceased to exist due to large publicity about loopholes in the controversial Rice Mortgage Scheme implemented by Pheu Thai government. One of which assumes that the cross-border rice trade from neighboring countries are being stockpiled for the scheme. The phenomenon has put pressure to border regulation which led to suppression of the cross-Mekong rice trade in Baan Bok Hin. After that, the traders who possess various types of capital have adapted themselves to other modes of income generation including trading of commodity which was more illegal than rice and trading in local border market.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved